

humanitas

Inhoud

Aansluitend op het televisieprogramma 'De Ombudsman' openen we dit nummer met 'Woningnood is geen natuurramp...' (pag. 49). Mej. J. S. Frijda gaat op pag. 51 nader in op de identiteit van de gezinsverzorging.

In een vraaggesprek van de heer H. v. Dijk met een bestuurslid en enige functionarissen van de Stedelijke Raad voor

Maatschappelijk Welzijn te Amsterdam worden een aantal knellende functioneringsproblemen besproken (pag. 53).

Na de rubriek 'Onze Tijd' volgt een samenvatting van de verantwoording van de werkzaamheden van Release Haarlem over het afgelopen jaar.

De heer G. Ronner, gewestelijk functionaris in Friesland, vertelt over de ervaringen opgedaan bij gezamenlijke besprekingen over schaalvergroting in zijn werkgebied (pag. 58).

Dit nummer wordt besloten met een artikeltje over de samenwerking van de landelijke samenwerkingsorganen (pag. 60) en een mededeling over de ontwikkeling van het landelijk overleg maatschappelijk werk/revalidatie.

Uitgave van de Nederlandse Vereniging voor
Maatschappelijk werk Humanitas

Redactie: T. van Grootheest, B. W. Droste, H. van Dijk,
A. Hogers, P. H. Hooy en W. Post (red. secretaris).

Redactie-adres: J. W. Brouwersstraat 16, Amsterdam
Telefoon 020-73 94 44.

Woningnood is geen natuurramp

We kunnen er iets aan doen

Op 17 september lanceerden V.A.R.A. Ombudsman drs. Marcel van Dam en Nipkowschijfhouder Koos Postema temidden van een aantal genodigden, waaronder vakbondsbestuurders, bewoners van saneringswijken, economen, een plan tot leniging van de woningnood.

Het plan is vooral bedoeld om diegenen te helpen, die we plegen aan te duiden met de onsympathieke maar overduidelijke benaming: 'de crepeergevallen'.

Bovendien ligt het in de bedoeling dat we na 26 jaar woningnood nu eens iets groots gaan ondernemen om ten minste aan een deel van de ellende een eind te maken.

We zouden dit kunnen doen door uit de te verwachten reële loonsverbetering een 1/2% van ons inkomen te reserveren voor dit doel. Op deze wijze zou in één jaar 300 miljoen gulden bijeen gebracht kunnen worden. Dat is geen kleinigheid, daar zal een ieder wel van overtuigd zijn.

Maar niet de vraag of de oplossingen, die we voor dit probleem proberen te vinden, eenvoudig zijn, dient ons bezig te houden, maar de vraag hoe we er ondanks alles in kunnen slagen een oplossing te vinden.

Een aantal hoofdbestuurders, bijeen met de gewestelijke besturen op 18 september, besloot onmiddellijk aan Marcel van Dam te laten weten, dat Humanitas bereid was zijn plan te ondersteunen. Deze adhaesiebetuiging leidde tot een uitnodiging om in het radioprogramma 'Z.O.' op zaterdag 25 september het een en ander hierover te zeggen. Een aantal hoofdbestuurders, op 23 september bijeen om samenwerkingszaken te bespreken, besloot op deze uitnodiging in te gaan.

Hieronder treft u de volledige tekst van de radio-uitzending op 25 september aan:

**Gedeelte van de uitzending over
'Advertentie Aktie Woningnood'
in het Radioprogramma 'Z.O.'
op zaterdag 24 september 1971**

LETTIE KOSTERMAN: Na een lange vakantie, Marcel, heet ik je hartelijk welkom, maar je bent al zeer druk in aktie geweest, we hebben je al op televisie gezien waar je met Koos Postema de grote huizenproblemen even aan wilt pakken.

De reacties van de mensen en de kranten zijn erg verschillend geweest hè op die uitzending, maar hoe zijn de reacties geweest die bij jou binnenkwamen, ook zo?

MARCEL van DAM: Die reacties die bij ons binnengekomen zijn, dat zijn er zo'n 600 à 800 tot nu toe, ik weet het niet precies, de overgrote meerderheid daarvan is zeer positief. Dat klopt ook wel met een telefonische enquête, die de afdeling studie van de NOS de dag na de uitzending heeft gedaan. De uitzending is gezien door ruim vier miljoen mensen en van die mensen die die uitzending gezien hadden, is 2/3 voor dit idee.

LETTIE KOSTERMAN: Ja, dat is erg veel. En ik geloof, dat één van de leukste reacties die bij jullie binnenkwam die is van Humanitas. Van Humanitas is in de studio nu de heer Van Grootheest, en hoe heeft u gereageerd en waarom heeft u dat gedaan.

VAN GROOTHEEST: Nou wij zijn dan waarschijnlijk één van de velen die nogal

positief gereageerd hebben, ik mag wel zeggen zeer positief gereageerd hebben en wel om het volgende:

Humanitas is een vereniging voor maatschappelijk werk en in de 25 jaar die wij nu bestaan, zijn we vijftientig jaar lang geconfronteerd met woningproblemen waar we — ik mag dat in alle openheid zeggen — praktisch niets aan hebben kunnen doen. Ik heb voordat ik wegging nog eens een paar zaken nagegaan, één maatschappelijk werkster heeft een opsomming gemaakt van 76 gevallen van mensen die met woningproblemen zaten en van die 76 gevallen was het mogelijk om in twee gevallen werkelijk iets te doen, dat komt omdat je eenvoudig met je kop tegen de muur aanloopt, er is niets en als er iets is, en dat is vooral in de laatste jaren het probleem, dan is het veel te duur. Wij hebben aldoor het gevoel gehad: op dit terrein zal iets groots moeten gebeuren, want als dat niet gebeurt dan blijven we allemaal zitten met hetzelfde probleem en dan kunnen we er op onze eigen manier een beetje aan doen, maar dat helpt niet, het moet groot aangepakt worden.

LETTIE KOSTERMAN: Hoe zou u nu willen helpen met het plan?

VAN GROOTHEEST: We zouden op verschillende manieren daaraan mee willen werken.

Ten eerste heb ik de indruk gekregen, en ik dacht ook wel dat die juist was, dat het hoofdzaak is in eerste instantie dat die hele woningnoodgeschiedenis

nou eens heel duidelijk een onderwerp van discussie gaat worden in HEEL NEDERLAND. We moeten goed begrijpen naar mijn mening dat we dit op kunnen lossen als we het willen. Het is niet zoiets als een **natuurramp** die je maar over je heen moet laten komen, waar je apathisch af moet wachten hoe alles verloopt.

LETTIE KOSTERMAN: Je zou het wel gaan denken, want niet één natuurramp duurt 26 jaar!

VAN GROOTHEEST: En dat is eigenlijk het hele erge van de zaak, waarom gebeurt er — er gebeurt natuurlijk een heleboel, maar waarom gebeurt er niet genoeg. En nou moet ik zeggen op dat plan van de heer VAN DAM, wat hij heeft gelanceerd, op dat plan hebben we zitten wachten.

LETTIE KOSTERMAN: Ja, en u had een concreet voorstel?

VAN GROOTHEEST: Ja, dat concrete voorstel dat is er. Er is een televisie-uitzending geweest, maar dat is één keer en daar is een heleboel gezegd, door verschillende mensen, en nou zijn wij een beetje bang, dat dat toch niet helemaal goed doorgedrongen is en dat, wil je dat plan in discussie brengen, je er nog eens op een veel ruimere schaal, of liever niet op een ruimere schaal maar op een andere manier, op terug moet komen. Nou hebben we een voorstel, en ik hoop dat mijnheer Van Dam daarmee akkoord gaat, wij zouden een campagne willen organiseren om in alle grotere dagbladen in Nederland een advertentie te plaatsen van een hele pagina om dit probleem nog eens heel duidelijk uit de doeken te doen en ook de suggesties te geven, wat er zou kunnen gebeuren.

LETTIE KOSTERMAN: Mag ik even vragen: is dat nodig? Weten de mensen, of zijn er mensen die dit niet weten? Ze weten toch dat er te weinig huizen zijn en vreselijk veel mensen die in grote woningnood leven; moet dat nog verder duidelijk gemaakt worden?

VAN GROOTHEEST: Dat blijkt, dacht ik.

LETTIE KOSTERMAN: Marcel, schuif een beetje dichterbij!

MARCEL van DAM: Iedereen weet natuurlijk wel dat er woningnood is, dat weet iedereen al zesentwintig jaar, maar die wetenschap heeft er niet toe geleid dat er iets gebeurd is. En wij hebben dus een concreet voorstel dat van de individuele welvaartstijging de mensen een half procent van hun inkomen

afzonderen voor die sociale woningbouw, voor die laagste inkomensgroep en dat plan hebben wij aan 1500 organisaties in Nederland toegestuurd met het verzoek daar in interne kring over te praten. En als die discussie in Nederland ondersteund wordt door nog eens een oproep van een groot aantal mensen in de kranten om die bereidheid te tonen, ik geloof dat dat die discussie zeer positief zal beïnvloeden.

LETTIE KOSTERMAN: Ben je niet bang voor het idee, dat als die mensen zo'n advertentie zien, weer zeggen, o ja daar heb je weer die advertentie van de woningnood en gewoon verder gaan?

MARCEL van DAM: Ja, kijk, er zijn natuurlijk altijd mensen die wat je ook doet, gewoon verder gaan; die illusie maak ik me niet, maar ik heb wel de illusie, dat blijkt ook op de reacties op onze uitzending, en uit die enquête, dat de grote meerderheid van het volk wel degelijk bereid is daar iets aan te doen, als dat maar gekanaliseerd wordt.

LETTIE KOSTERMAN: Hoe kunnen de mensen u helpen, want daar gaat het om?

VAN GROOTHEEST: Ja, u begrijpt, dat kost wel enig geld als men dat wil doen en Humanitas is nou niet een club, die zegt, o dat betalen we wel. Wat wij wilden doen is een actie op gang brengen in die zin dat wij aan mensen gaan vragen, mensen stort een bedrag (Lettie K.: voor die advertentie?) zodat die advertentiecampagne mogelijk wordt. Dat zullen naar mijn mening in de eerste plaats gewoon de NEDERLANDSE BURGERS moeten zijn, die allemaal bij dit probleem betrokken zijn.

En in de tweede plaats dacht ik, dat er ook een aantal instellingen zijn die hier werkelijk met financiële steun kunnen helpen, en dat hoeven echt niet van die verschrikkelijke bedragen te zijn. Ik denk b.v. aan andere instellingen voor maatschappelijk werk die er precies zo mee zitten, ik denk aan bedrijven, aan woningbouwverenigingen, die met dit probleem zitten. Waar ik ook aan denk — en dat is misschien een beetje vreemd — dat is aan een reclamebureau; ik zou willen zeggen: kom jongens jullie verdienen tot nu toe aardig aan advertenties, doe het nou eens een keer zo, dat je er geld bijlegt.

HERMAN STOK: Met wie kan men contact opnemen om de zaak nu helemaal even af te ronden?

VAN GROOTHEEST: Men zou dit op

verschillende manieren kunnen doen. Ten eerste door doodgewoon dat geld te storten op girorekening van Humanitas, dat is postgirorekening 582.000, dus 582.000 (Lettie K.: drie nullen hè?) v.Gr.: Ja 582 met drie nullen, en de Amsterdammers die veel gemeentegiro hebben, kunnen dat doen op gemeentegiro H van Hendrik (van Humanitas) 5000. Wij zullen zorgen dat dat geld komt bij de heer Van Dam en dat daarmee gedaan wordt wat de bedoeling is en verder zou ik willen zeggen dat ik maandag a.s. de hele dag op kantoor ben om nadere inlichtingen te geven voor diegenen die dat willen hebben.

LETTIE KOSTERMAN: en dat is het kantoor van Humanitas.

VAN GROOTHEEST: Amsterdam en dat is het telefoonnummer 020-73.94.44.

En ik kan er één mededeling bij doen (Lettie K.: wel vlug, anders wordt u overspoeld door de muziek), het bestuur van Humanitas vond dit een belangrijke zaak en stelt daarvoor de eerste duizend gulden beschikbaar en heeft ook toegezegd, dat de kosten die aan deze organisatie verbonden zijn om dit op gang te brengen, tot een bedrag van vierduizend gulden voor onze rekening kunnen komen, zodat er wat dat betreft 5000 gulden beschikbaar is. Dit geld is afkomstig uit een fonds dat onze leden vorig jaar bijeen hebben gebracht voor bijzondere projecten.

LETTIE KOSTERMAN: Dank u wel, mijnheer Van Grootheest.

HERMAN STOK: U hoort we hebben een toepasselijk muziekje op de achtergrond: HOME SWEET HOME!

U weet nu wat Humanitas wil doen

Wat kunt U nu doen?

U kunt helpen de actie van Humanitas te verwezenlijken door een bijdrage te storten op postgiro 582.000 van Humanitas, Amsterdam. U vermeldt erbij:

Advertentiecampagne Woningnood.

Wij willen zo mogelijk de naam van iedereen, die een bijdrage heeft gestort in de advertentie vermelden. Indien u dit liever niet wilt schrijft u dan op uw girostrook erbij: 'geen naam'.

Wat kunt u nog meer doen?

Heel veel, u kunt dit artikel aan uw vrienden, bekenden en kennissen laten lezen en hen vragen dat te doen,

wat u ook doet, een bijdrage storten op giro 582.000. Hartelijk dank.

Boekbespreking

Medical notes for Social Workers Frada Eskin

Chronische of langdurige ziekten leiden vaak tot een verstoring van het emotionele evenwicht bij de patiënt en/of bij de mensen in zijn directe omgeving. Het is mogelijk dat door begeleiding van een maatschappelijk werker de gevolgen wat worden opgevangen. Het is bijzonder prettig als de maatschappelijk werker over enige medische kennis beschikt. Dit boekje geeft een groot aantal ziektebeelden en de daarbij mogelijke veranderingen in het gedrag. De ziekten zijn alfabetisch gerangschikt en voor de beschrijving per ziektebeeld is ongeveer één pagina uitgetrokken. Het boekje is uitgegeven door John Wright and Sons te Bristol. De verkoopprijs zal in Nederland om en nabij de f 10,— komen te liggen.

v.D.

De identiteit van de gezinsvorming

De laatste tijd is er veel gesproken en geschreven over 'de identiteit van de gezinsverzorging.' Dit vage woord identiteit verbergt dan de daar achter liggende vragen:

Wat is het wezenlijke, het eigene van de gezinsverzorging? en

Is gezinsverzorging nu eigenlijk maatschappelijk werk?

Over dit onderwerp bestaan zowel binnen als buiten de gezinsverzorging nog uiteenlopende opvattingen. Toch meen ik te mogen stellen dat men — zeker binnen de gezinsverzorging — reeds veel dichter tot elkaar is gekomen in het antwoord op bovenstaande vragen.

Ook binnen Humanitas zijn er besprekingen en discussies geweest zowel met leidsters, maatschappelijk werkers als met beleidsfunctionarissen, zodat theoretische uitgangspunten aan praktische situaties getoetst konden worden. Mede op basis van al deze gesprekken heb ik getracht in het onderstaande mijn zienswijze omtrent 'de identiteit van de gezinsverzorging' te formuleren, waarbij ik niet wil pretenderen dat daarmee dan het laatste woord over dit onderwerp is gezegd.

De vraag naar de identiteit van de gezinsverzorging spitst zich meestal toe op de vraag:

Is gezinsverzorging maatschappelijk werk? Is gezinsverzorging een werksoort met enkele maatschappelijk-werk-aspecten?

In het rapport 'Functies in de leiding gezinsverzorging'* wordt het doel van de gezinsverzorging als volgt omschreven:

'Het behoud of herstel van een goed functioneren van het gezin c.q. allen die een zelfstandige huishouding voeren (leefeenheden) om op deze wijze mede een bijdrage te leveren aan de welzijnsbevordering van individu en gemeenschap.'

'De activiteit' gaat het rapport verder, 'als vorm van sociale dienstverlening houdt in het — al dan niet tijdelijk — overnemen dan wel ondersteunen van de uitvoering van de verzorgende taken en/of het helpen veranderen van de wijze waarop deze taken worden vervuld, indien de leefeenheid zelf hierin niet op adequate wijze kan voorzien en hierdoor in het sociaal functioneren wordt belemmerd.'

'De activiteit heeft betrekking op verzorgende taken in hun totaliteit en is niet gericht op een deelaspect, b.v. alléén huishouding of verzorging van de kinderen. Gezinsverzorging is dus gericht op het functioneren van leefeenheden als zodanig en wil bijdragen tot het welzijn in lichamelijk, materieel en emotioneel-harmonisch opzicht.'

Vanuit deze opvatting, die ik gaarne wil

onderschrijven, kan gesteld worden dat gezinsverzorging als **werksoort** zeker méér is dan alleen een huishoud-technische werksoort.** Het is méér dan alleen het verlenen van huishoudelijke hulp. Gezinsverzorging en gezinshulp betreffen een assisteren of — al dan niet tijdelijke — overname van de totale verzorgingsfunctie van het gezin (leefeenheid). Daarmee is het echter nog geen vorm van maatschappelijk werk geworden, hoewel de gezinsverzorging soms wel als een hulpfunctie van het maatschappelijk werk gebruikt kan worden, bij voorbeeld in probleem-gezinnen.

In het maatschappelijk werk is het focus (onder meer) het gezin en de relaties in het gezin.

In de gezinsverzorging heeft zowel de gezinsverzorgster*** als de leidster óók te maken met het gezin en de relaties in dat gezin. Het verschil is er m.i. in gelegen op welke wijze en met welk doel de gezinsverzorging gebruik maakt van haar verschillende deskundigheden en op welke wijze zij werkt ten behoeve van en mét die relaties. Gezinsverzorging als werksoort is een vorm van sociale dienstverlening, waarbinnen de gezinsverzorgster en de leidster — ieder op eigen wijze en gebruik makend van eigen deskundigheid — in een samenspel een bijdrage leveren tot 'het behoud en herstel van

een goed functioneren van de leefeenheid.'

Waar bestaat nu die deskundigheid van de leidster uit en met welk doel maakt zij gebruik van haar deskundigheid?

Binnen het kader van de gezinsverzorging heeft de leidster twee taakvelden:

- a. de begeleiding van de gezins-verzorgsters en gezinshelpsters en
- b. de begeleiding en service-verlening aan de gezinnen.

Ad a. De begeleiding van de gezins-verzorgsters en gezinshelpsters is een zeer belangrijke en noodzakelijke taak van de leidster gezinsverzorging. Het rapport 'Functies in de leiding van de gezinsverzorging' zegt in dit verband: 'Dit begrip omvat hier niet alleen het geven van opdrachten, maar ook de coaching, ondersteuning, begeleiding van de gezinsverzorgsters die hun eigen verantwoordelijkheid op grond van hun eigen deskundigheid blijven dragen.'

De begeleiding van de gezinsverzorgster is nodig opdat deze haar plaats in het gezin zo goed mogelijk kan vinden, ook al zijn er geen specifieke problemen in dat gezin. Daar waar zich wél problemen voordoen, van psychosociale aard of anderszins (bij voorbeeld problemen die het predikaat 'sociale indicatie' verdienen) is die begeleiding dringend noodzakelijk. Deze begeleiding impliceert onder meer luisteren, objectiveren, kennis overdragen, informatie verstrekken, begrip hebben voor de situatie van cliënt én verzorgster. De gezinsverzorgster die in de begeleiding terugvalt op de leidster moet geholpen worden haar houding tegenover het gezin (terug) te vinden. Zij zal dan ook inzicht moeten krijgen in de achtergronden van de hulpverlening, de wijze waarop zij de hulpverlening moet aanpakken, die in deze situatie zeker uitgaat boven uitsluitend huishoudelijke hulp of verzorging van de kinderen. Bovendien zal haar eigen rol hierbij regelmatig besproken moeten worden.

Ten aanzien van de werkbegeleiding met de gezinsverzorgster zal de leidster dus zeker over deskundigheid moeten beschikken, waarbij diagnostisch inzicht, gespreks-technische vaardigheden, kennis van mens en relatie, het kunnen overdragen van meningen en zienswijzen, het openstaan voor andere denkbelden en het kunnen werken in

* rapport van de Centrale Raad voor Gezinsverzorging, uitgebracht aan het ministerie van CRM, oktober 1970.

** Opvatting van mej. Stadig in haar artikel 'De identiteit van de werksoort gezinsverzorging' in TMW van februari 1970.

*** Waar gezinsverzorgster staat moet men lezen gezinsverzorgster/gezins-helpster.

een teamverband slechts enkele aspecten zijn. Deze deskundigheden die (momenteel) bij uitstek op sociale academies in het leerprogramma zijn opgenomen vat ik samen onder de term 'maatschappelijk werk-deskundigheid.'

Ad b. In het rapport 'Functies in de leiding van de gezinsverzorging' wordt als één der taken van de leidster genoemd: 'de begeleidende hulp aan gezinn, het ondersteunend, stimulerend, soms probleemverduidelijkend of verwijzend bezig zijn.'

De leidster zal aandacht moeten hebben voor het lichamelijk, materieel en emotioneel-harmonisch evenwicht in het gezin en aan een eventuele verstoring van één of meer van die aspecten, zeker daar waar dit mede bepalend is voor de vorm, inhoud en duur van de hulpverlening. De leidster moet dus wel degelijk in staat zijn — en kan dat ook tengevolge van haar maatschappelijk werk-deskundigheid — tot het onderkennen van gezinssituaties, gezinsrelaties en achterliggende problematiek. Immers mede op grond van deze diagnose bepaalt zij welke gezinsverzorgster in dat betreffende gezin het beste op haar plaats is en welke vorm van hulpverlening hier de meest geëigende is. Mede op grond van deze diagnose informeert zij de gezinsverzorgster over de aard van de hulpverlening en de specifieke aspecten daarvan. Op grond van haar kennis en inzicht gaat zij na óf en zo ja welke (andere) hulpbronnen eventueel zouden kunnen en moeten worden ingeschakeld.

De leidster moet een samenwerking tot stand brengen tussen gezin,* gezinsverzorgster en haarzelf, zodat de hulpverlening zo goed mogelijk tot zijn recht komt. Vaak wordt alleen al door de komst van de gezinsverzorgster in het gezin het gezinsevenwicht verstoord. Dit evenwicht wordt trouwens ook verstoord door de ziekte (het uitvallen) van de huisvrouw en de reacties van de kinderen daarop. De leidster heeft een duidelijke taak het gezin te helpen bij het zoeken en vinden van een nieuw evenwicht. Ze doet dit op grond van haar kennis en inzicht, op grond van haar maatschappelijk werk-deskundigheid.

De leidster gebruikt deze deskundigheid

* Dit kan uiteraard ook een alleenstaande betreffen.

voor het stellen van een diagnose, ook ten aanzien van eventuele achterliggende problematiek die mede een aanleiding kan zijn tot de hulpaanvraag, alsmede ten aanzien van andere aspecten of factoren die het welzijn in dit gezin belemmeren of verminderen.

Het stellen van een diagnose betekent niet zonder meer 'het behandelen' van het gediagnosticeerde. Het betekent wel het nagaan óf en in hoeverre vanuit de gezinsverzorging nog andere hulp gegeven kan en moet worden naast de hulpverlening door de gezinsverzorgster. En hiermee kom ik dan op de vraag in hoeverre de leidster probleemoplossende arbeid kan/mag verrichten vanuit haar **functie** als leidster gezinsverzorging — vanuit de doelstelling van de gezinsverzorging enerzijds en vanuit haar **maatschappelijk werk-deskundigheid** anderzijds. Ik meen dat in deze twee criteria tevens de begrenzingen zijn te vinden die de vraag beantwoorden.

A De begrenzingen vanuit de functie als leidster gezinsverzorging:

- De huishoudelijk-verzorgende hulpverlening van de gezinsverzorgster staat voorop. Deze hulp werd gevraagd en gegeven. De primaire taak van de leidster is dan ook de begeleiding van het verloop van deze materiële hulpverlening en zijn immateriële componenten.
- De duur van de materiële hulpverlening is mede bepalend voor het contact met het gezin.
- De leidster komt niet als maatschappelijk werkster in het gezin; dat wil zeggen: er is meestal geen directe hulpvraag ten aanzien van andere dan de hulp van de gezinsverzorging.

B Begrenzingen vanuit de maatschappelijk werk-deskundigheid (vanuit het maatschappelijk werker-zijn)

Deze zijn onder meer gelegen in:

- het soort problemen van de cliënt* en de mate van probleembewustheid;
- de bereidheid en mogelijkheden van de cliënt om hulp te aanvaarden;

- de mogelijkheden van de leidster om deze hulp te geven (dat is namelijk afhankelijk van opleiding en persoon).

In het contact van de leidster met de cliënt zullen beide begrenzingen met elkaar in overeenstemming gebracht moeten worden. Op basis van beide begrenzingen en de door de leidster gestelde diagnose kan de begeleiding door de leidster resulteren in:

1. Steunende, coachende, stimulerende, probleemverduidelijkende activiteit

De leidster gaat onder meer na in hoeverre het gewenst/noodzakelijk is eventuele problemen in het gezin 'toe te dekken.' Soms zal zij dan 'alleen' een klankbordfunctie vervullen. Het is bekend dat 'spuien' van de cliënt en het met begrip en distantie kunnen luisteren van de leidster een belangrijke functie heeft. Ten aanzien van een aantal punten zal de leidster advies of verduidelijking kunnen geven of een bemiddelende rol spelen. Naar mijn mening kunnen er dan ook best aspecten aan de orde komen, die met de hulpaanvraag als zodanig niets te maken hebben.

2. Probleemoplossende activiteit

De voorwaarden hiertoe zijn:
— dat de cliënt deze hulp wil/kan aanvaarden;*
— dat er een verband is tussen het gesignaleerde probleem en de hulpaanvraag voor gezinsverzorging (bijvoorbeeld desintegratie van het gezin door ziekte);
— dat de probleemoplossende arbeid in een kortdurend contact kan geschieden (zolang de hulp van de gezinsverzorging duurt).

3. Verwijzingen voorbereiden en tot stand brengen

Verwezen wordt onder meer omdat: — de problematiek reeds bestond vóór het contact met de gezinsverzorging en na beëindiging van deze hulp nog steeds zal bestaan en er bovendien géén relatie bestaat tussen de gezinsverzorgingshulp en

* Laten we er wel aan denken dat een cliënt best problemen kan hebben en dat men zich vanuit de maatschappelijke dienstverlening echt niet met alles behoeft bezig te houden. Vele cliënten zullen in hun eigen tempo zelf oplossingen kunnen zoeken.

Gesprek met de stedelijk raad voor maatschappelijk welzijn te Amsterdam

In het kaderblad is meer dan eens aandacht besteed aan de Raden voor Overleg en Advies (ROA's). Die artikelen waren altijd nogal beschouwelijk van aard; vandaar dat de redactie besloot functionarissen en een bestuurslid van een ROA dicht bij huis op te zoeken en hen een aantal vragen te stellen. We spraken met de heren Drs. W. J. van der Kamp, Drs. F. W. Veelenturf, beiden directeur, en J. C. M. Koot, bestuurslid. Bij het tot stand komen van dit gesprek bemiddelde de heer F. Roelofsen, voorlichtingsfunctionaris. Hij woonde het gesprek bij en we maakten van de gelegenheid gebruik ook iets aan hem te vragen. De namen hebben we afgekort.

Vraag: Het bestuur van een stedelijke ROA moet volgens de concept subsidie-regeling bestaan uit afgevaardigden van het partikulier initiatief, van de overheid, deskundige en/of geïnteresseerde burgers en ook nog uit afgevaardigden van de functionele raden, zoals de culturele raad, de jeugdraad, de raad voor de maatschappelijke dienstverlening, e.d. Heeft men bij de bestuurssamenstelling deze lijn gevolgd? De zegt dat het bestuur moet bestaan uit personen uit de kring van het plaatselijk partikulier initiatief (p.i.) en uit personen van de gemeentelijke overheid. De mensen uit het p.i. zijn gekozen op grond van hun deskundigheid op vier werkterrinen, n.l. die van de wijk-opbouw, van de maatschappelijke dienstverlening, van het sociaal-cultureel werk en van de sociaal-medische zorg. Er zijn geen bestuurlijke banden met de functionele raden, zoals dat in de concept subsidie-regeling wordt voorgesteld. De samenstelling van ons bestuur vond plaats in 1968-'69. Daarna kwam pas de nieuwe

regeling die nog steeds niet definitief is.)*

Kijk, in feite hebben we wel banden met enkele functionele raden, want de voorzitter van de Amsterdamse jeugdraad zit in het bestuur, maar als deskundige. Ook de sekretaris van de kunstraad heeft zitting in het bestuur, maar niet in die hoedanigheid. Hij is een vertegenwoordiger van de gemeente Amsterdam. Bij het tot standkomen van het bestuur heeft een adviescommissie een rol gespeeld. Deze commissie heeft ook niet gedacht aan een afvaardiging uit de functionele raden. In latere beschouwingen o.m. van B. & W. is naar voren gekomen dat de positie van de functionele raden in Amsterdam dermate in discussie, in beweging was, dat het onvoorzichtig zou zijn om dat nou allemaal te veel structureel vast te leggen.

Ko. Men heeft zich afgevraagd hoever willen we gaan met het aantal werkterrinen, wel dat werden de vier ge-

*) Het gesprek vond plaats in april. De concept-subsidieregeling is inmiddels van kracht.

noemde, en het terrein van de wijk-opbouw is meer territoriaal dan functioneel, en laat nu uit de bestaande overlegsituaties er een mannetje in het bestuur komen. Er is geen raad voor de maatschappelijke dienstverlening in Amsterdam, maar wel een regelmatig overleg. Ik zit erin vanuit die overlegsituatie. Hoe ver die ontwikkeling zal gaan ten aanzien van de functionele terreinen weten we niet en daarmee weten we ook niet of er nog eens een aanpassing moet komen aan nieuwe ontwikkelingen. Daarbij vind ik persoonlijk de vier terreinen waarmee we ons nu bezig houden wat te schraal.

Ve. Het onderwijs b.v., dat zou er zeker bij moeten.

Vraag: Dat is dus een heel soepele samenstelling. Men heeft dat gedaan met het oog op een mogelijke ontwikkeling in de functionele terreinen?

vdKa. U trekt het toch meer in de sfeer van de functionele raden dan wij zouden willen. Wij hebben dat op dit ogenblik nog niet bekeken. Het is de vraag of de nieuwe subsidieregeling en het memorandum voorbereiding wetgeving maatschappelijk en cultureel welzijn en de ideeën die daar aan ten grondslag liggen wel realiteit zullen worden. B. en W. stelt zich in ieder geval erg voorzichtig op ten aanzien van de functionele raden. Men geeft op het ogenblik meer de voorkeur aan het instellen van een commissie b.v. voor het bejaarden-vraagstuk dan aan het instellen van een functionele raad voor bejaarden.

(Vervolg van pagina 52)

de designaleerde problemen;

- er wél een relatie bestaat tussen de problematiek en de gezinsverzorgingshulp (bijvoorbeeld psycho-somatische aandoening zoals een maagzweer e.d.), maar een probleemoplossende activiteit veel meer tijd zou vergen dan de hulp kan duren;
- hulp vereist is van specifieke deskundigen (bij voorbeeld Bureau voor Levens- en Gezinsmoeilijkheden).

De leidster gezinsverzorging, die maatschappelijk werk-deskundigheid bezit kan dus binnen het kader van de gezinsverzorging deze deskundigheid zeer goed gebruiken. Aan die leidster worden naar mijn mening hoge eisen

gesteld. Zij moet namelijk:

- snel tot een diagnose en probleemstelling kunnen komen;
 - korte contacten kunnen hanteren (om tot resultaten te komen, zal sterk doelgericht gewerkt moeten worden);
 - een goede relatie kunnen opbouwen, waarin als elementen kunnen worden genoemd: het wekken van vertrouwen; het behouden van een zekere distantie in verband met de korte duur van de hulpverlening; de integratie van de tweezijdige functie van begeleidster in het huishoudelijke-verzorgende hulpverleningsproces en van de maatschappelijk werk-deskundige die oog en begrip heeft voor en kennis van de psycho-sociale problemen en eventuele oplossingen daarin.
- De leidster moet de cliënt het gevoel

kunnen geven dat zij voor haar (hem) komt en tegelijk duidelijk maken dat zij óók de gezinsverzorgster begeleidt en steunt.

Samengevat kan worden gesteld dat de gezinsverzorging als werksoort, als vorm van maatschappelijke dienstverlening een eigen identiteit heeft. In de hulpverlening aan het gezin wordt gebruik gemaakt van een aantal verschillende deskundigheden: — de huishoudelijk-verzorgende deskundigheid van de gezinsverzorgster; — de maatschappelijk werk-deskundigheid van de leidster in haar begeleidende taak naar gezin en gezinsverzorgster.

Naar mijn mening is het juist dit samenspel tussen gezin, gezinsverzorgster en leidster dat het eigen gezicht van de gezinsverzorging bepaalt. J. S. Frijda

Vraag: Is dat niet iets voor de maatschappelijke dienstverlening?

Ko. Meer dan dat. De groep bejaarden in Amsterdam is groot en je moet zeggen dat ten aanzien van deze groep de maatschappelijke dienstverlening natuurlijk een taak heeft, maar ook de gezondheidszorg, het sociaal-kultureel werk. Je moet tot een soort interfunctioneel geheel komen, waarin men tot een konfrontatie van de mogelijkheden komt.

Ve. Je moet ook zeker vraagtekens plaatsen bij de opsplitsing van het maatschappelijk bestel in functionele terreinen. Wij zetten er wat vraagtekens bij. De jeugdraad bijvoorbeeld is net op de helling gegaan omdat men vond dat deze te veel geïsoleerd werd in de Amsterdamse samenleving. Neem de crisisinterventie, medische en andere kanten hebben daar in de huidige situatie te weinig ingang.

Vraag: De opzet van de Raad en van het bureau is, dacht ik, mijnheer van der Kamp een belangrijk stuk werk van uw kant geweest. Hoe ziet het bureau eruit wat voor functionarissen zijn er en hoeveel?

VdKa. De opbouw van de raad is uiteraard gebaseerd op de rijksbijdrageregeling. We zijn van de rijksbijdrageregeling afgeweken wat betreft de leiding van het bureau. We hebben een tweehoofdige directie. Er is een werkverdeling gekomen: de heer Veelenturf doet de maatschappij-kritische groeperingen en een deel van het opbouwwerk binnen organisaties. Ikzelf reken tot mijn taken het andere deel van het opbouwwerk binnen organisaties, de aandacht voor de maatschappelijke dienstverlening, het wijkopbouwwerk en zeg dan maar nog de bureaumanaging. Wat de overige functionarissen betreft, voor de sektor maatschappij-kritische groeperingen en een opbouwwerker, voor het wijkopbouwwerk is er een vijftal wijkopbouwwerkers en een konsulent. Dat is dus voor het werk in het veld en voor het eigenlijke bureauwerk is er een dokumentalist, een voorlichtingsfunctionaris, een sociaal onderzoeker en dan de administratie.

Vraag: Het begrip 'maatschappij-kritische groepen' is nu gevallen. In het dagblad de Waarheid heeft een artikel gestaan, dat nogal kritisch was ten aanzien van de Stedelijke Raad. De kritiek hield in, dat de raad financiële steun en hulp geeft aan groepen, die zowel het ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk als de Stedelijke Raad zelf wel-

gevallig zijn. Wat is uw reactie op dit artikel?

Ve. Er wordt gesuggereerd dat wij geld zouden geven aan deze groepen. Dat is niet het geval. Wij zijn geen subsidiegever. Wij zijn een soort communicatie-apparaat, dat soms probeert van het stadsbestuur en van het landsbestuur subsidie te krijgen om zodoende een bepaalde actie financieel te ondersteunen. Dat heeft lang niet altijd sukses. Ik denk aan de afwijzing van CRM aan het adres van de Vereniging Aktiegroep Man/Vrouw/Maatschappij en ook aan de actie 'Op de vrouw af'.

Ko. Wij adviseren de overheid met betrekking tot het verlenen van subsidies. De Waarheid heeft de zaak overtrokken naar de kant van de aktiegroepen. Wij hebben geadviseerd over subsidies aan wijkopbouworganen. Dat is veel minder spektakulair. Dat komt niet in de krant.

Vraag: Als je aktiegroepen helpt en dan speciaal maatschappij-kritische aktiegroepen, dan sta je voor de keuze: die groep wel en die groep niet. Welke criteria hanteert nu de Stedelijke Raad bij die keuze?

Ve. Dat is natuurlijk een hele moeilijke vraag. We bestaan nu een jaar en we moeten de criteria konstant blijven zoeken. Het geldt niet alleen voor de maatschappij-kritische aktiegroepen maar ook voor het gewone wijkopbouwwerk. Bijvoorbeeld bij sanering van bepaalde buurten kan de bevolking zodanig gefrustreerd worden, dat het ineens tot een uitbarsting komt. Als opbouwwerker kan je denken: 'De hele gang van zaken is zo merkwaardig, ik stel mij duidelijk op aan de kant van de bevolking'. Je moet je natuurlijk ook afvragen of er groeperingen aan het werk zijn om veel verder liggende doeleinden te bereiken. Bijvoorbeeld, een totale omvorming van de maatschappelijke structuur. Dat is een veel moeilijker vraag. Persoonlijk zie ik geen revolutie in Nederland. De veranderingen zullen wel langs de weg gaan van vergroting van de ruimte waarbinnen dingen mogelijk worden. Dat zal zeker ook langs de weg van conflicten plaats vinden.

Vraag: Stel nu dat de verruiming van de mogelijkheid van de kant van de maatschappij-kritische aktiegroepen komt en er bovendien nog mensen zijn die die verandering niet willen. Als zij een aktiegroep vormen, wat doe je dan als Stedelijke Raad?

Ve. Deze mensen zijn in zekere zin ook

maatschappij-kritisch, maar dan van de andere kant. In die zin zou ik ze dan ook niet uit willen sluiten, maar bij de criteria die we hanteren staat toch wel enigszins centraal, dat de mogelijkheden verruimd moeten worden, de mogelijkheid bijvoorbeeld tot ruimere ont-plooiingskansen voor de mensen. Als het de kant opgaat van een kolonelsregime, dan zeg ik nee.

Ko. Bij de opzet van de ROA hebben we gesteld, dat we er naar moeten streven de totaliteit van de Amsterdamse samenleving bij het werk te betrekken. In principe is er niets en niemand uitgesloten. Als er toch nog groepen uitgesloten zijn, dan moeten we ons opnieuw oriënteren.

Vraag: In kringen van welzijnswerkers wordt wel eens gesteld dat werken aan welzijn hetzelfde is als oppositie voeren. Mijn vragen aan de heer Veelenturf luiden nu: 'Bent u het daarmee eens en is dan zo'n harmoniemodel of integratiemodel als de Stedelijke Raad daarmee niet in strijd'?

Ve. Het element oppositie moet ook in het welzijnswerk zijn kans krijgen. Een maatschappelijk konflikt kan de motoriek zijn voor veranderingen. Het is een dynamisch gegeven waar de welzijns-sektor gewoon mee moet werken. Het is natuurlijk wat anders als je het konflikt hanteert om het konflikt. Als je deze opvatting huldigt, dan is een harmoniemodel als de Stedelijke Raad waar alle partijen aan tafel zitten daar niet mee in strijd.

Ko. Je moet proberen niet van de ene ekstremiteit naar de andere te lopen. Je moet tot een aantal werkprocedures komen. Je hebt daarbij hard materiaal nodig en daar ontbreekt het nogal eens aan. Je moet de aktiegroepen helpen bij het vinden van kanalen zodat er een aantal zaken en procedures wordt veranderd. Als je nu maatschappij-kritische groepen ziet als non-konformistische groepen en de bestaande instellingen als konformistische groepen dan moet je constateren dat ook van deze zijde gesteld wordt dat bepaalde procedures niet kunnen blijven voortbestaan. Je blijft dan bezig telkens weer de mensen tijdelijk aan te passen en daar bied je hen geen soulaas mee. Als een konformistische groep druk gaat uitoefenen dan heeft dat het voordeel dat er hard materiaal op tafel kan worden gelegd.

Vraag: Mijnheer Koot, u zit in het bestuur

Onze tijd

De koers van
hartinfarcten en
maagzweren
zijn sterk gedaald.
Er is te veel aanbod
en te weinig vraag.
Maar wij blijven ons
haasten want
alles moest gisteren
al klaar zijn.
Daardoor raakt iedereen
overspannen
zelfs de arbeidsmarkt.

van de stedelijke Raad als vertegenwoordiger van de sektor maatschappelijke dienstverlening. Heeft u contact met de samenwerkingsorganen, de instellingen voor maatschappelijk werk dus, in Amsterdam met betrekking tot de zaken die in de Raad aan de orde komen?

Ko. Dat contact heb ik op twee niveau's. Ten eerste het niveau van het directieurencontact. Dat is een min of meer informeel contact, en ten tweede op het niveau van het contactcentrum algemeen maatschappelijk werk. Dit laatste is het formele contact en dat zou je moeten zien om te bouwen tot een contactcentrum voor de maatschappelijke dienstverlening. Het is voor mij nog de vraag of zo'n breder contactcentrum ingebouwd moet worden in een pyramidale opbouw van een stedelijke raad. Ik zou zo'n centrum vrijer willen zien met daarnaast binnen de raad een groep deskundigen die kan onderzoeken hoe de maatschappelijke dienstverlening funktioneert; met andere woorden: hoe sluit het aanbod van de maatschappelijke dienstverlening aan op de vraag ernaar. Vraag en aanbod moeten duidelijker op elkaar worden afgestemd. Dat is een zaak die gezien de in Amsterdam gegroeide historische situatie aan de orde moet komen. Op dat gebied hebben we wat in te halen.

Vraag: Hoe ziet dat contactcentrum er in zijn huidige vorm uit? Zitten daar bestuursleden van de samenwerkingsorganen in?

Ko. Dat is nogal verschillend. Van de grote instellingen en dan noem ik die op hervormde en op katholieke basis en dan nog Humanitas heeft men funktionarissen ingezet. Ook de Blankenbergstichting stuurs zijn funktionaris. Dan zijn er nog een aantal kleinere instellinkjes, en van die zijde heeft met bestuursleden ingebracht.

Tussen de grote organisaties enerzijds en de kleine anderzijds vindt men nogal wat verschil in gezichtspunten. Dat kan ook niet anders, want de funktionarissen zijn er de hele dag mee bezig en denken aan maatschappelijke dienstverlening terwijl de bestuursleden niet de praktijk meemaken en op de veel schralere noemer van alleen het algemeen maatschappelijk werk bezig zijn. Om nu tot een goed werkend contactcentrum te komen moeten er meer funktionarissen worden ingezet. Je zou kunnen kijken naar de autotechniek, de funktionarissen zitten vaak al in de derde versnelling

en de bestuursleden soms pas in de eerste.

vdKa. In de eerste versnelling heb je meer kracht!

Ko. Het nog verder liggende achterland zit helaas door het gebrek aan informatie soms nog aan de startmotor te rommelen.

Vraag: Ik wil graag nog even doorgaan op de eerste en derde versnelling. De funktionarissen, zo is mijn konklusie, lopen harder dan de bestuursleden. Nu is de hele gedachte achter de Stedelijke Raad dat er een stuk inspraak en medezeggenschap van de grond wordt gebracht.

Is nu het feit, dat de funktionarissen beter geïnformeerd zijn, allerlei contacten hebben en de besturen achter-lopen juist niet strijdig met de gedachte van demokratisering? Het wordt op die manier een technokratie.

vdKa. Dat laatste moeten we niet gaan konkluderen. Ik dacht dat de heer Koot dat niet met zijn versnellingsbaktheorie heeft bedoeld. Hij is directeur van het katholieke samenwerkingsorgaan, dus op dat terrein ziet hij dus meer dan wij in de ROA. U moet niet vergeten, dat voordat wij met beleidsvoorstellen bij het bestuur aankomen deze voorafgegaan zijn door een breed overleg met allerlei groeperingen, die op een of andere manier bij de bewuste materie betrokken zijn. Dat soort managersgedoe, dat wordt dan een stuk afgeremd door het overleg dat aan het uiteindelijke advies voorafgaat. Er is een veiligheidsklep ingebouwd.

Vraag: Mijnheer Roelofsen, nu u er bij zit wil ik u toch ook een vraag stellen. U houdt zich bezig met de publiciteit, met de voorlichting van en over de stedelijke Raad. In het NIMO-bulletin stelde Van der Valk dat welzijnsorganen, en hij bedoelde daarmee ook de ROA's, weinig aan publiciteit doen en wat ze doen is nog beneden de maat. Wat is uw mening hierover? Bent u het met deze stelling eens?

Ro. Nee, ik dacht dat die stelling veel te algemeen is als je kijkt naar de stedelijke ROA's. Er zijn erbij die aardig wat aan publiciteit en openbaarheid doen. Maar er zijn er ook, die bestaan uit twee of drie funktionarissen en zij hebben er gewoon geen tijd voor.

Vraag: In het artikel van Van der Valk kwam toch zeer konkreet naar voren dat ROA's hun publikatie stuurden naar de al of niet aangesloten instellingen, die zich met het maatschappelijk welzijn bezig

houden. De publiciteitsgedachte naar de bevolking toe is nog erg verwaarloosd.

Ro: Het is voor mij de vraag of de ROA direkte publiciteitskontakten wil hebben met de bevolking. Een enkele keer dacht ik wel, maar regelmatig en stelselmatig, dat weet ik niet. Wij zijn pas begonnen als Stedelijke Raad en we hebben er slechts één man voor. We verlenen diensten aan wijkopbouworganen, aan organisaties en ook aan bepaalde groeperingen. Wij zouden bijvoorbeeld iets kunnen doen aan de bejaarden, zoals een informatie opzetten over voorzieningen die er zijn. Vervolgens gaan we bekijken welke verenigingen en belangengroepen er van en voor bejaarden zijn. Ook de informele clubs willen we vatten. We gaan ook proberen een stedelijke gids voor maatschappijwerkers samen te stellen. Dat is wellicht een effectieve wijze van werken.

Vraag: Nu mijn laatste vraag. Er is een onafhankelijk instituut dat de uitgaven van de overheid kritisch bekijkt. Op verzoek van de Katholieke Volkspartij is een rapport uitgebracht waarin onder meer wordt gesteld dat op de Raden voor Overleg en Advies behoorlijk bezuinigd zou kunnen worden. Men dacht aan het stopzetten en zelfs terugdraaien van deze organisaties. Met het aldus vrijkomende geld zou gewerkt kunnen worden aan direkte welzijnsactiviteiten. Ze laten overigens in het midden wat 'welzijnsactiviteiten' en nog wel 'direkte' inhouden.

vdK: Ik heb er alleen over gelezen in de dagbladen. Je kunt pas iets zeggen over de ROA's als je ze adequaat uitrust. Als we naar de bureausamenstelling kijken van de diverse Raden dan zie je dat ze variëren van drie tot zeventig man. Dit laatste is in Rotterdam het geval, maar daar zitten een groot aantal uitvoerende funktionarissen bij, die met het eigenlijke werk, het overleg en advies, niets te maken hebben. Een te kleine apparaat, en dat is mijn persoonlijke mening, heeft op de langere duur geen zin. Deze apparaten moeten of voldoende functioneren, of je moet ze opheffen. Maar als je gaat stellen dat je dat geld beter voor direkte welzijnsactiviteiten kunt gebruiken, dan zeg ik een beetje: je moet weten waar je het over hebt. Ik vind het goed, dat er in de ontplooiingsactiviteiten van het welzijnswerk een zekere orde moet zijn. Ik heb ergens eens geschreven dat het vrije marktprincipe op dit terrein niet toegepast mag worden. Huub van Dijk

Release-Haarlem, een blijvertje?

Release Haarlem, ontstaan in oktober 1970 uit een aantal tot op dat moment min of meer los van elkaar werkende actiegroepen, legt over haar werkzaamheden verantwoording af in een tweetal verslagen.

Over de maanden oktober 1970 tot april 1971 worden cijfers gegeven en wordt uiteengezet hoe hun werkwijze is en voor welke problemen ze gesteld werden. Om u daarvan een beeld te geven volgen hieronder enkele cijfers.

In de loop van deze zeven maanden werden 493 aanvragen om hulp genomen.

Niet geregistreerd werden de mensen die met een vraag kwamen en direct geholpen of doorverwezen konden worden. Pas indien een van de werkgroepen ingeschakeld moest worden, ging men tot registratie over.

De 493 aanvragers kwamen terecht in de werkgroepen: minderjarigen 16%, huisvesting 49%, abortus 7%, militaire zaken 11%, vreemdelingen 2%, diversen 15%.

Het merendeel van de vragen om hulp kwam op de schouders van de werkgroep huisvesting terecht nl. 240 aanvragen. Hiervan werden 145 afgehandeld; voor 95 gevallen is men bezig een oplossing te zoeken. Het merendeel van de aanvragen die in verband stonden met huisvesting kwam van ouderen.

Deze constatering verdient enige aandacht omdat ten aanzien van Release vaak de mening aanwezig is dat dit uitsluitend een aangelegenheid is van jonge mensen.

Ook de medewerkers van Release zijn van alle leeftijden (16 tot 60 jaar) en hebben allerlei beroepen.

Uit de cijfers blijkt overigens dat de aanvraag van ouderen voor 80% uit Haarlem afkomstig is en dat dit voor jongeren 65% is. Voor de jongeren heeft Release tevens een streekfunctie, 24% kwam van buiten Haarlem en van 11% was dit onbekend. Release-Haarlem is namelijk in een ruimere omgeving meer bekend bij jongeren dan bij ouderen. Release wordt gedragen door een aantal vrijwillige medewerkers waarvan er bij de start 51 waren en uitgroeide tot 95. Een in verhouding gering aantal medewerkers — 13 — moesten gedurende deze zeven maanden om diverse redenen hun medewerking opzeggen.

Nieuwe medewerkers tracht men door gesprekken vooraf en door een inwerkperiode als bureau-medewerker te introduceren in de werkwijze. Hierdoor wil men wederzijdse teleurstellingen zo veel mogelijk voorkomen.

Samenwerking met deskundigen, zoals juristen, doktoren, psychiaters, is gezocht en tot stand gekomen. Hierbij bleek dat men met name een te groot beroep deed op één psychiater waardoor een overbelasting optrad. Daarvoor heeft men nu een oplossing gevonden door ook andere deskundigen op dit gebied in te schakelen.

Release-Haarlem een blijvertje?

Of Release over tien jaar nog zal bestaan weet natuurlijk niemand met zekerheid. Het is wel duidelijk dat er op dit moment geholpen wordt en dat die hulp betekent, dat een groot aantal mensen niet van de bijstand gebruik maken of op andere kostbare hulpvoorzieningen terugvallen.

Release Haarlem heeft één groot probleem, blijkt uit haar jaarverslag: de financiën. De begroting voor 1971 is f 23.750,—; dat is minder dan de personeelskosten van een enkele maatschappelijk werker. Het is onzeker of men subsidie zal krijgen.

Als we alle gegevens op een rijtje zetten:

- een kleine 500 aanvragen in zeven maanden, voor een groot aantal (ongeveer tweederde) werd een oplossing of een tijdelijke oplossing gevonden
- er zijn ongeveer honderde mensen die constant veel vrije tijd inzetten
- het gevolg van de hulp is dat er minder gemeenschapsgelden aangesproken worden
- de geldmiddelen om het werk voort te zetten zijn ontoereikend, dan kan men zich afvragen: Is het niet verstandig dit soort hulpverlening te subsidiëren?

A. Hogers.

Samenwerking opleidingsinstituten in de sector bejaardenwerk

In 1962 nam Humanitas het initiatief om naast de toen reeds bestaande katholieke en protestantse opleidingsinstituten voor de sector bejaardenwerk een niet-kerkelijk gekleurd instituut op te richten. Deze Stichting Opleidingen Bejaardenzorg (SOB), waarvoor Humanitas bestuurlijk steeds medeverantwoordelijkheid heeft gedragen, is zeer snel een volwaardige partner van de Stichting Katholieke Opleidingen Bejaardenwerk (SKOB) en de Stichting Protestantse Opleidingen Bejaardenzorg (SPOB) geworden.

In 1967 kwamen op aandringen van de Nationale Federatie voor Bejaardenzorg samenwerkingsbesprekingen met de zusterinstellingen op gang. Drie opleidingsinstituten voor het bejaardenwerk is doodgewoon een te grote weelde gebleken. Of beter gezegd 'grote

armoede'. Elke stichting afzonderlijk kan het zich niet permitteren, de staf zodanig uit te bouwen dat de kwaliteit van het snel groeiend takenpakket veilig gesteld wordt. En ook vanuit één gezamenlijk instituut moet de vraag naar levensbeschouwelijk gerichte opleidingen toch gehonoreerd kunnen worden. Ofschoon de drie stichtingen elkaar op deze punten wel konden vinden, ontstond er verschil van mening over de vraag: federatie of fusie? SOB en SKOB kozen voor de fusie en hopen deze op zeer korte termijn te realiseren. Op dit moment is het nog niet duidelijk of het toch niet een fusie tussen de drie zal worden. Gezien het doel: een zo goed mogelijke dienstverlening aan onze oudere medeburgers, zou dit zeer wenselijk zijn.

B.D.

Schaalverandering - Hoe en waarom?

Een beschrijving van hoe het is gebeurd, niet een theorie van hoe het zou moeten.

Dit artikel is misschien het beste onder te verdelen in drie hoofdmoten: 1e **Waarom** eigenlijk die schaalverandering? 2e **Hoe** vertel ik het mijn achterland? en 3e **Wat** doen we met de begeleiding en de advisering in deze schaalveranderingsproblematiek?

Er zijn drie redenen van het breder en algemener organiseren van het maatschappelijk werk en de gezinszorg in Friesland. Twee daarvan worden vaak en dik onderlijnd, de derde wordt wat verdrongen.

De twee goed in de markt liggende redenen zijn:

- a. overwegingen van organisatorische aard, zoals: een grotere efficiëntie; een meer verantwoorde economische opzet; een beter gebruik maken van het beschikbaar natuurlijk kader;
- b. de eisen die aan de uitvoering van het werk zouden moeten worden gesteld, zoals: werk van behoorlijke kwaliteit; behoorlijke kontakten binnen, vanuit en naar het werkveld.

De derde reden zou men kunnen zoeken en vinden in regelingen en brieven van het ministerie van CRM.

Met deze argumenten in hun achterhoofd zijn in 1969 de vier directeuren van de samenwerkingsorganen in Friesland aan het werk gegaan. Het resultaat van hun noeste arbeid is in februari 1971 aan de wereld kenbaar gemaakt in de vorm van een aantal uitgangspunten voor een bijdrage (adviesing en begeleiding) van de vier samenwerkingsorganen aan schaalvergrotingsprocessen op het terrein van de maatschappelijke dienstverlening verpakt in een klein blauw boekje.

De inhoud van deze nota komt in het kort hierop neer. Vanuit het veld zelf is de behoefte gegroeid om de kwaliteit van de maatschappelijke dienstverlening te verbeteren.

Inhoud

Dit betreft zowel de organisatorische kant, aangezien kleine instellingen kwetsbaar zijn, als de beroepsmatige kant, omdat een maatschappelijk werker op een eenmanspost alles moet kunnen en geen collega's heeft.

Als antwoord hierop is een nota opgesteld door de vier provinciale samenwerkingsorganen.

De nota is bedoeld als discussiestuk.

De uitgangspunten weergegeven in deze nota zijn de volgende:

1. de vier samenwerkingsorganen hebben gezegd dat het mogelijk moet zijn om vanuit de verschillende organisaties die er nu zijn samen te gaan werken in een algemene instelling, wanneer ieder bereid is te aanvaarden van de ander dat hij met zijn levensovertuiging een bijdrage levert en dat men samen voor één doel kan werken.
2. Zij geloven ook dat het mogelijk is om maatschappelijk werk en gezinsverzorging te organiseren in één stichting.
Iedere werksoort moet wel zijn eigen identiteit behouden en niet de ander overvleugelen.

3. Voor de grootte van de instellingen is men ervan uitgegaan dat er een instelling moet komen die voor zoveel mensen werkt dat er een aparte leiding voor het maatschappelijk werk en voor de gezinsverzorging kan zijn, een eigen administratief apparaat en daarnaast een directeur die voor de algehele organisatie kan zorgdragen. Men komt dan op een gebied van tenminste 80.000 inwoners.
4. Omdat deze organisatie eenheid nogal ver komt af te staan van de bevolking wil men hem onderverdelen in werkeenheden.
Deze werkeenheden kunnen dan een zo goed mogelijk contact met de bevolking onderhouden.
5. Tegen deelneming van de overheid bestaan geen overwegende bezwaren, vooral daar niet waar de gemeenten een kleine omvang hebben en dus niet over veel mogelijkheden beschikken.

Deze uitgangspunten zijn rond gestuurd naar alle instellingen op het gebied van maatschappelijk werk en gezinsverzorging, de gemeenten, de provincie, het rijk en diverse instellingen op het terrein van de welzijnsbehartiging, artsen, wijkverpleegsters, etc.

Zeven bijeenkomsten

Bij de nota was een uitnodiging voor één van de zeven bijeenkomsten die tussen 17 maart en 13 april 1971 in centrumplaatsen in Friesland zijn georganiseerd. De bedoeling van deze bijeenkomsten die

het karakter van een hearing hadden, was om de mening van de mensen uit de zaal te horen over de nota, zonedig aanvullende informatie te geven en om te pogen de schaalvergroting daadwerkelijk in de verschillende regio's op gang te brengen.

Om op een redelijk deskundige wijze de vragen te kunnen beantwoorden die in het achterland leefden, was op iedere bijeenkomst een panel aanwezig met minimaal de bezetting van een directeur, een m.w.-adviseur, een adviseur gezinsverzorging, een bestuurslid en als voorzitter van de avond een der voorzitters van de provinciale besturen. Dit panel had per bijeenkomst een wisselende bezetting, soms wisselend met de kleur van de regio. In de zaal waren aanwezig twee sociologen die als waarnemers alle presentatiebijeenkomsten bijwoonden om zodoende en zonedig achteraf een soort over-all evaluatie te kunnen verzorgen.

In de zaal opgesteld stonden borden met informatie over aantallen instellingen, aantallen werkers, vuistregels subsidiering, mogelijke nieuwe opzet organisatie eenheden (5 alternatieven), opzet der werkeenheden en de indeling naar gemeenten in Friesland. Hetzelfde materiaal werd in stencilvorm aan de aanwezigen uitgereikt.

Het zou te ver voeren om uitvoerig verslag te doen van deze bijeenkomsten.

Hoofdproblemen

Als hoofdproblemen kwamen echter naar voren:

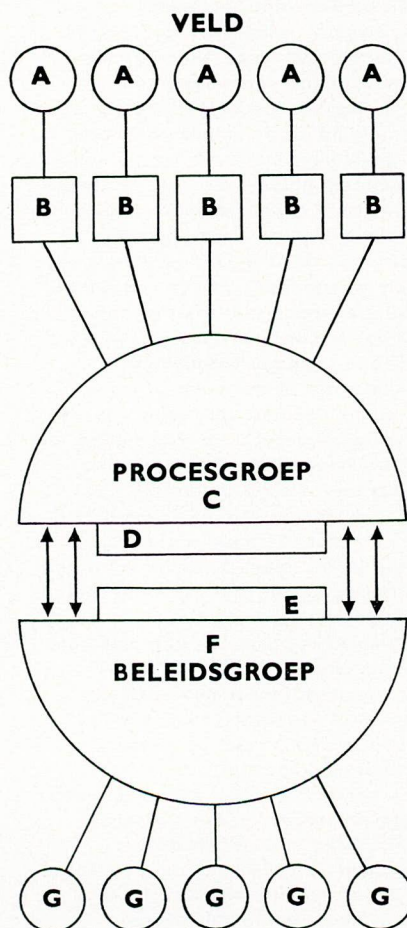
1. de algemeenheid, gevuld en al.
2. gezamenlijke schaalvergroting van a.m.w. en gezinsverzorging.
3. de omvang der instellingen.
4. de financiering van de voorgestelde opzet.
5. de plaats van de vrijwillige bestuursleden in de voorgestelde opzet.
6. samenwerking met de gemeentelijke overheid.
7. de taakomschrijving van maatschappelijk werker en gezinsverzorgster.
8. de afstand bestuur organisatie-eenheid en bevolking.
9. de levensovertuiging en het werk van de maatschappelijk werker en gezinsverzorgster.
10. de personeelsstop en in dat verband geplaatst de schaalvergroting.

Om de vragen opgedoken tijdens de

**Projectgroep
schaalvergroting**

(voorgestelde opzet)

- a. Instellingen in regionaal of plaatselijk overleg
- b. begeleidingsteams (een per regio)
- c. Adviseurs en andere leden procesgroep
- d. 'driemanschap'
- e. Directeurencontact
- f. Afgevaardigden besturen Samenwerkingsorganen en directeuren
- g. Besturen samenwerkingsorganen en Federatie

Opzet: projectgroep = procesgroep + beleidsgroep (zie schema).

Uit het schema moge blijken dat de projectgroep uit twee gescheiden groepen bestaat: een procesgroep voor de feitelijke uitvoering en een beleidsgroep voor het doorspreken van de beleidsvragen.

Beide groepen hebben een kern die voor de verbinding zorg draagt, vergaderingen voorbereidt etc. Voor de procesgroep is deze kern de gespreksleider samen met twee leden van de groep, samen het triümiraat.

Voor de beleidsgroep bestaat de kern uit de directeuren der samenwerkingsorganen plus een beleidsfiguur van de algemene federatie.

De procesgroep onderhoudt het contact met het veld van de plaatselijke instellingen en de funktionarissen, terwijl de beleidsgroep communiceert met de besturen van de samenwerkingsorganen en de federatie.

De procesgroep bestaat uit:

1. die adviseurs van de federatie en de samenwerkingsorganen die rechtstreeks betrokken zijn bij de advisering en de begeleiding van instellingen van maatschappelijke dienstverlening in Friesland of van maatschappelijk werk(st)ers en leiders van deze instellingen.
2. een gespreksleider.
3. een notuliste.

Het triümiraat bereidt vergaderingen voor, behartigt lopende zaken, onderhoudt tussentijdse contacten etc. Deskundigen van buiten de kring van de federatie en de samenwerkingsorganen kunnen in overleg met de beleidsgroep aan de procesgroep worden toegevoegd. Vanuit de procesgroep worden de begeleidingsteams voor de verschillende regio's samengesteld.

Deze teams bestaan uit:

- een adviseur die zich in het bijzonder richt op de gezinsverzorging.
- een adviseur die zich speciaal richt op maatschappelijk werk.
- één van de beide sociologen die in de groep ter beschikking zijn voor deelstudies, evaluaties etc.

De begeleidingsteams werken in delegatie vanuit de procesgroep.

De procesgroep is dus in haar geheel verantwoordelijk voor de aan de uit-

bijeenkomsten uit te werken en de processing van de schaalverandering ter hand te nemen is direct na de hoorzittingen een projectgroep schaalverandering geïnstalleerd.

De opzet van deze projectgroep schematisch weergegeven is als volgt: —schema - kopij 4 niet aanwezig bij zetter. Bovendien vloeit de instelling van deze projectgroep voort uit het streven van de samenwerkingsorganen naar een gemeenschappelijk beleid inzake schaalverandering in de maatschappelijke dienstverlening.

De projectgroep kreeg de volgende opdracht:

1. op basis van de vastgestelde uitgangspunten de schaalveranderings- en reorganisatieprocessen in de maat-

schappelijke dienstverlening in Friesland te begeleiden en te coördineren.

2. nieuwe vraagpunten en ontwikkelingen inzake het beleid, interpretatieverschillen over uitgangspunten etc. te bespreken en zo nodig voorstellen tot wijziging van de uitgangspunten aan de samenwerkingsorganen en de federatie van algemene instellingen voor gezinsverzorging, voor te leggen.
3. voorzover in haar vermogen ligt een bijdrage te leveren tot oplossing van praktische problemen welke direct of indirect voortvloeien uit de schaalveranderings- en reorganisatieprocessen en die de voortgang van deze processen of het bereiken van een optimale organisatiestructuur belemmeren.

Landelijke samenwerking

voerende instellingen en funktionarissen uitgebrachte adviezen en voor de procesbegeleiding.

Problemen en ontwikkelingen in de regio welke afwijken van de in de procesgroep ontwikkelde visies of welke nieuwe oproepen, worden door de begeleidings-teams zo snel mogelijk in de procesgroep ter bespreking gegeven. Hetzelfde geldt voor de adviseurs die vanuit de samenwerkingsorganen of federatie contact onderhouden met de eigen instellingen en daar gekonfronteerd worden met ontwikkelingen die van betekenis zijn voor de schaalveranderingsprocessen.

De beleidsgroep bestaat uit een bestuurslid van elk der samenwerkingsorganen en de federatie en hun directeur resp. beleidsfunktionaris. De belangrijkste functies van de beleidsgroep zijn:

1. De procesgroep voorwaarden verschaffen waaronder zij optimaal kan werken:
 - wat betreft materiële en personele toerusting.
 - wat betreft het gevrijwaard zijn van problemen die voortvloeien uit verschillen in beleid van de verschillende samenwerkingsorganen en de federatie.
2. Het bevorderen van gemeenschappelijke oplossingen van beleidsvragen.
3. Het behartigen van de communicatie tussen de procesgroep en de besturen van de samenwerkingsorganen en de federatie.

Kontakt met de procesgroep vindt plaats via de communicatie tussen directeuren-kontakt en triëmviraat en via gemeenschappelijke vergaderingen van de projectgroep.

Deze projectgroep zoals boven omschreven, werkt nog niet lang genoeg om een oordeel over te kunnen geven, doch voor wat betreft gevrijwaard zijn van geschillen welke voortvloeien uit verschillen in beleid zoals die zich voordeden en doen tussen de samenwerkingsorganen en de federatie zou het misschien te verkiezen zijn om de leden van de procesgroep onder te brengen bij een G.I.M.D. of G.I.S.D.-achtig instituut. Wellicht in 1972 nadere informatie over de werkbaarheid van deze opzet.

G. Ronner.

Had u — pakweg 7, 8 jaar geleden — kunnen denken, dat het levensbeschouwelijke aspect als organisatie principe ooit uit onze Nederlandse samenleving zou verdwijnen? Weet u nog hoe de Katholieke geitenfokvereniging of de duivenvereniging op prot. christelijke basis als dé voorbeelden golden om aan te tonen hoe belachelijk we met onze levensbeschouwelijkheid omsprongen? Omsprongen of moet ik nog steeds zeggen omspringen? Er zijn inderdaad nog allerlei gebieden, waarop het levensbeschouwelijke zich als organisatie-principe hardnekkig handhaaft. Het is de vraag of dit — zelfs op het gebied van onderwijs en opvoeding — terecht is. Een feit is, dat de maatschappelijke dienstverlening volledig bezig is de levensbeschouwelijkheid, als rechtvaardiging voor een afzonderlijke organisatievorm, volledig los te laten. Duidelijk werd het niet doelmatig zijn hiervan uitgesproken in een geschrift van de Nationale Raad voor Maatschappelijk Welzijn, waaraan de directeuren van de landelijke samenwerkingsorganen meewerkten. Dit geschrift circuleert thans als 'interim rapport' onder de naam 'structureel perspectief.' In het persbericht, dat daarover werd uitgegeven werd o.a. het volgende vermeld: 'Men stelt tegen deze achtergrond van klachten de doelmatigheid als organisatiecriterium, boven dat van bijvoorbeeld de levensovertuiging. In de termen van het rapport: 'Het levensbeschouwelijk organisatiecriterium wordt thans door velen niet meer als centraal organisatiebeginsel aanvaard.' Hiernaast kan gewezen worden op de stormachtige ontwikkeling, die zich zowel bij de plaatselijke als de provinciale organen voltrekt. Het kan u bekend zijn, dat ook de landelijke organen voor maatschappelijke dienstverlening (de landelijke samenwerkingsorganen) bezig zijn elkaar organisatorisch te vinden. Om dat aan de buitenwereld te laten weten gaf men gezamenlijk een verklaring* uit, waarin men uitsprak te willen streven naar het tot stand komen van een gemeenschappelijk (landelijk) orgaan voor de maatschappelijke dienst-

verlening. 1 september 1972 is daarbij als streefdatum genoemd.

Stuurgroep

Om het streven vorm te geven werd een z.g. stuurgroep ingesteld, die — onder directe verantwoordelijkheid van de directeurs van de landelijke organen — met voortvarendheid bezig is het streven praktisch te realiseren. Het bleek reeds een heel karwei om de werkzaamheden van alle landelijke functionarissen 'in kaart te brengen,' d.w.z. zó te groeperen, dat er een duidelijk inzicht kon ontstaan van werkzaamheden die wél en werkzaamheden die niét bij een gemeenschappelijk orgaan zouden kunnen worden ondergebracht. Dit materiaal — nader bewerkt door de stuurgroep — is thans door verschillende werkgroepen, bestaande uit staffunctionarissen van de landelijke samenwerkingsorganen, in studie genomen. De bedoeling hiervan is, dat er een beeld gaat ontstaan van de verschillende taakgroepen, die binnen een nieuw — gemeenschappelijk — orgaan zijn onder te brengen. Veel minder dan de afzonderlijke samenwerkingsorganen nu zal een nieuw gemeenschappelijk orgaan mogen rekenen op een vanzelf-sprekende relatie met het plaatselijk en provinciaal niveau.

Nu nog kan men terugvallen op gegroeide verhoudingen en verkregen rechten en is men bereid het 'bovenliggende' orgaan (en dit geldt zowel voor het provinciaal niveau t.o.v. het plaatselijke als voor het landelijke niveau t.o.v. het provinciale) bij organisatorische en beleidsbepalende zaken te betrekken.

De behoefte echter om het plaatselijk zelf uit te maken wordt steeds sterker en terecht, vooral als door een bundeling van deskundigheid (d.m.v. samenwerking) krachtige organen ontstaan. De plaatselijke instellingen worden volwassen en dat zal men zich op provinciaal en landelijk niveau terdege moeten realiseren. Het nut echter van een op het plaatselijk niveau aansluitende organisatievorm (bewust wordt hier het woord 'coördinatieorgaan' vermeden!) lijkt mij voor de hand te liggen. Richt men zich op plaatselijk niveau voornamelijk op de dienstverlening aan individuen en groepen binnen de plaatselijke samenleving; op provinciaal

* reeds opgenomen in Humanitas van februari 1971.

niveau zal de nadruk b.v. liggen op een goede spreiding van voorzieningen over de provincie en op voorzieningen (zoals b.v. verpleegtehuizen) die een boven lokaal karakter hebben. Daarbij zullen op provinciaal niveau deskundigheden gebundeld worden (verband houdend o.a. met organisatie en vorming) die niet voor ieder plaatselijk niveau afzonderlijk beschikbaar zijn. Dezelfde verhouding als tussen provinciaal en plaatselijk zal zich — in

aangepaste vorm — vanuit het landelijk niveau ten opzichte van die twee dienen te ontwikkelen. Om dit te bereiken is een bundeling van krachten (maar vooral van deskundigheden) noodzakelijk. Deze ontwikkeling is bezig te voltrekken in een redelijk snel tempo. Ook in alle openheid; zijn er onder u, die over onderdelen nadere informatie willen ontvangen: schroomt u niet deze te vragen.

J. Terlouw

Maatschappelijk werk in verband met revalidatie

Onderstaande mededeling over de ontwikkeling van het landelijk overleg Maatschappelijk Werk Revalidatie moet gezien worden tegen de achtergrond van de afspraken die destijds gemaakt zijn bij de opzet van het revalidatiewerk in teamverband, te weten: a) dat het maatschappelijk werk in de revalidatie uitgevoerd zou worden door plaatselijke, c.q. regionale maatschappelijk werkers van het algemeen maatschappelijk werk en b) dat er provinciaal maatschappelijk werk-adviseurs voor de revalidatie zouden worden aangesteld die met betrekking tot het uitstippelen van het behandelingsplan in de revalidatieteams zouden meedraaien en de verbanden zouden moeten leggen wat betreft de maatschappelijk werk uitvoering naar genoemde plaatselijke c.q. regionale maatschappelijk werkers.

Met het aanstellen van maatschappelijk werk-adviseurs bij de provinciale revalidatieteams deed zich direct de vraag voor, hoe de m.w.a.'s in de teams het maatschappelijk werk adequaat zouden kunnen presenteren, hoe de acceptatie zou zijn door de andere disciplines in de teams, welke vakeisen aan de m.w.a.'s gesteld moesten worden en hoe tot een landelijk eensluidend

beleid gekomen kon worden. Ook de verhouding m.w.a. tot zijn begeleidingsgroep (provinciale functionarissen van de samenwerkingsorganen) toonde per provincie verschillen. Om deze problematie op een juiste wijze te kunnen aanpakken, werd in april 1970 een beleidscommissie ingesteld door de Nationale Raad voor Maatschappelijk Welzijn en de Nederlandse Vereniging voor Revalidatie. Deze commissie kreeg de naam Landelijk Overleg Maatschappelijk Werk Revalidatie ('Lomare'). De deelnemers komen uit de provinciale

en landelijke samenwerkingsorganen, de Stichting Centraal Overleg Provinciale Revalidatie Stichtingen, de Gemeenschappelijke Medische Dienst, het Ministerie van C.R.M., Nationale Raad voor Maatschappelijk Welzijn, de N.V.R., de groep van m.w.a.'s.

De voorzitter is een onafhankelijke voorzitter. Als staffunctionaris werd mejuffrouw G. N. van Berkel aangesteld; zij werd tevens belast met het secretariaat en werkt vanuit de Nationale Raad voor Maatschappelijk Welzijn. M.i. werd en wordt de zaak stevig aangepakt. Dit is ook de reden waarom pas nu melding wordt gemaakt van Lomare. Het leek mij goed, eerst eens af te wachten, hoe het commissiewerk zich zou ontwikkelen. Gezien de hoeveelheid vragen, die op de commissie afkwamen, werden al vrij snel enkele werkgroepen gevormd om een stuk voor-werk te verrichten.

De resultaten konden dan als basis of vertrekpunt dienen voor de verdere beleidsadvisering.

Werkopdrachten voor de groepen waren de volgende: taak en functieomschrijving van de m.w.a.'s, aanstellingscriteria voor een m.w.a., communicatie binnen het maatschappelijk werk, verwachtingen van andere revalidatie-disciplines t.a.v. maatschappelijk werk, deskundigheidsbevordering. Op het moment, dat dit bericht geschreven wordt, is men bezig de eindverslagen samen te stellen waarna de verdere werkzaamheden van de beleidscommissie zullen worden uitgestippeld.

Gezien de resultaten tot nu toe en de werkwijzen van de commissie kan hier m.i. gesproken worden van een zuinig stuk werk, dat behoorlijke resultaten belooft op te leveren.

P. Hooy.

BOEKBESPREKING

Comité Kritische ouders

Ouders die geïnteresseerd zijn in het wel en wee van hun kinderen (en wie is dat niet?) zijn het zicht daarop voor een deel kwijt als de school, van kleuter tot hoger onderwijs, in het geding komt.

Als er alleen goede geluiden over het onderwijs ons bereikten zou het gemis aan zicht niet ideaal zijn maar dan hoefde de onrust over de invloed van het onderwijs niet groot te zijn. De geluiden zijn echter niet altijd rooskleurig, te grote klassen, verouderde methoden e.d. Een aantal kritische ouders in Den Haag hebben zich verdiept in de mogelijkheden

om mee te denken en werken om het onderwijs meer een zaak van allen te maken die er bij betrokken zijn. Kinderen, onderwijzend personeel en ouders.

Het bleek, dat een stuk informatie over de mogelijkheid van inspraak via oudercommissies e.d. noodzakelijk is om de wegen te vinden invloed uit te oefenen. In dit schoolschrift treft u deze noodzakelijke informatie aan met daarnaast notities over wat er hier en daar gaande is met het oog op het verbeteren van de huidige stand van zaken.

Voor ouders, die wel eens tegen elkaar gezegd hebben eigenlijk zouden we wat aan de situatie op school moeten doen, warm aanbevolen.

Het Schoolschrift is via de boekhandel te verkrijgen. Prijs f 4,50. Uitgever: Stichting Uitgeverij N.V.S.H.

